

Stručni rad

UDK: 63

**ISKORIŠTENOST KAPACITETA I ODNOS POJEDINIH KATEGORIJA SRNEĆE
DIVLJAČI U LOVIŠTIMA REPUBLIKE SRPSKE**

Novaković B.¹, Matarugić D.², Ilić V.³, Urošević M.⁴, Drobňjak D.⁴

¹Dipl.inž. Bogoljub Novaković, Poljoprivredni institut, Banja Luka

²Prof.dr Dragutin Matarugić, Poljoprivredni fakultet, Banja Luka

³Dipl.inž.Vlajko Ilić, Šume Republike Srpske, Banja Luka

⁴Dr sci. Milivoje Urošević, dr.vet.med.spec., Centar za očuvanje autohtonih rasa, Beograd

⁴Dr vet.med. Darko Drobňjak, Centar za očuvanje autohtonih rasa, Beograd

Kratak sadržaj

Ukupna površina lovišta u Bosni i Hercegovini iznosi oko četiri miliona hektara. Ova velika površina i eko sistemi koji je čine trebali bi da obezbede dobre uslove za razmnožavanje i samoodrživost različitih populacija divljači. Na žalost stanje na terenu i nije baš tako. U ovom radu analiziran je odnos između kapacitet lovišta i broja srneće divljači utvrđenog prebrojavanjem. Analiza je obavljena u pet lovišta: „Grbavci-Jablanica“ kojim gazduje LU „Kozara“ Podgradci, „Banja Luka“ kojim gazduje LU „Zmijanje“ Banja Luka, „Srbac“ kojim gazduje LU „Srna“ Srbac, zatim „Bobija“ kojim gazduje LU „Potkozarje“ Piskavica i lovište „Motajica“ kojim gazduje LU „Srna“ Srbac.

Analizirajući odnos između projektovanog kapaciteta i sledećih kategorija: srndaći, mladi srndaći, srne i lanad u periodu od tri godine zaključili smo da je odnos između kapaciteta i broja prebrojane divljači uglavnom nije u srazmeri. Odnos između pojedinih kategorija srnaće divljači je takođe nesrazmeran i disproporcionalan u odnosu na projektovani kapacitet lovišta.

Ključne reči: divljač, kapacitet lovišta, srneća divljač, kategorije, prebrojavanje

CAPACITY UTILIZATION AND RELATION BETWEEN CATEGORY OF ROE GAME IN HUNTING AREA IN REPUBLIC OF SRPSKA

Novaković B.¹, Matarugić D.², Ilić V.³, Urošević M.⁴, Drobnjak D.⁴

¹Dipl.ing. Bogoljub Novaković, Agricultural Institute of Republic of Srpska, Banja Luka

²Prof.dr Dragutin Matarugić, Faculty of Agriculture, University of Banja Luka

³Dipl.ing. Vljako Ilić, „Šume Republike Srpske“, Banja Luka

⁴Dr sci. Milivoje Urošević, dr.vet.med.spec., Center for the preservation of indigenous breeds, Belgrade

⁴Dr vet.med. Darko Drobnjak, Center for the preservation of indigenous breeds, Belgrade

Summary

Total of hunting area in Bosnia and Herzegovina is around four million hectares. This large area of eco-systems should provide good conditions for reproduction and sustainability of different populations of wildlife. Unfortunately the situation on the ground is not exactly so. This paper analyzes the relation between capacity and number of roe game determined by counting. The analysis was performed in five hunting association: "Grbavci-Jablanica" managed by hunting association „Kozara“ Podgradci, "Banja Luka" managed by hunting association „Zmijanje“, Banja Luka, Srbac managed by hunting association "Srna" Srbac, then "Bobija" managed by hunting association „Potkozarje“, and hunting "Motajica" managed by hunting association "Srna" Srbac.

Analyzing the relation between design capacity and the following categories: roebuck, youth roebuck, does and fawns in the period of three years, we have concluded that the relation between capacity and number of animals counted is generally not in proportion. The relation between the individual categories deer game is also a disproportionate and disproportionate in relation to the design capacity grounds.

Keywords: *game, hunting capacity, roe game, categories, counting*

Uvod

Ukupna površina lovnoproduktivnih površina u Bosni i Hercegovini iznosi oko četiri miliona hektara. Na toj, prilično značajnoj površini, postoje, relativno dobri uslovi za reprodukciju i samoodrživost populacija mnogih vrsta divljači. Međutim, objektivni razlozi, od kojih su dugotrajna ratna dejstva ostavila izuzetno dubok trag sa nesagledivim posledicama, kao i uticaj modernih civilizacijskih tokova, uz potporu nedovoljne svesti lovaca, uslovljavaju da su mnoga lovišta nedovoljno uređena. Došlo je do značajnih promena u organizaciji eko sistema u kome bitišu brojne populacije divljači. Takvi, polifaktorijalni uticaji, uslovljavali su osiromašenje lovišta i pojavu mnogih disproporcija. Jedna od disproporcija je popunjenost kapaciteta lovišta i poremećaj u međusobnom odnosu pojedinih kategorija srneće divljači.

Da bi se sagledao problem poremećenih odnosa u populacijama urađena je analiza stanja u nekoliko lovišta u Republici Srpskoj.

Pregled literature

O odnosu polova kod srneće divljači saopštava Čević (1953.) i navodi da je poželjan odnos 50:50 u ukupnom broju, a od 50% srna njih 25% je onih koje daju podmladak. Osim toga autor ističe da odstrel treba da bude toliki koliko je dobijeno podmlatka.

Haften (1976.) navodi da od ukupne kvote za odstrel 50% treba da su mlade srne, a treba odstreliti stare i slabe jedinke. Na taj način u populaciji bi se održale jedinke dobrog zdravstvenog stanja. O gubicima srneće divljači pišu Tomić i sar. (2006.) i navode da ukupni gubici srneće divljači iznose 17,34% od prolećne brojnosti, odnosno 14,87% od brojnosti pred lov.

U dostupnoj literaturi nema podataka koji bi se odnosili na problem poremećaja odnosa između kapaciteta i utvrđene brojnosti.

Materijal i metod rada

Analiza odnosa kapaciteta lovišta i broja srneće divljači utvrđenog prebrojavanjem urađena je u pet lovišta u Republici Srpskoj. Izbor lovišta obavljen je metodom slučajnog izbora. Posmatrani podaci su zvanični i predstavljaju izveštaje lovačkih društava.

U svakom lovačkom društvu posmatrani su odnosi između projektovanog kapaciteta i brojnog stanja sledećih kategorija: srndaći, mladi srndaći, srne i lanad. Kada je reč o podacima dobijeni prebrojavanjem divljači posmatrane godine su, u tri lovačka društva, 2007., 2008. i 2009.godina. U jednom društvu su dobijeni podaci za 2009. i 2010.godinu, a u

jednom za 2008., 2009. i 2010.godinu. Treba se podsetiti da kapacitet predstavlja optimalnu gustinu naseljenosti neke vrste divljači na površini lovišta. Osnovni parametar za izračunavanje kapaciteta lovišta je bonitet lovišta.

Posmatrani su podaci iz lovišta : „Grbavci-Jablanica“ kojim gazduje LU „Kozara“ Podgradci, „Banja Luka“ kojim gazduje LU „Zmijanje“ Banja Luka, „Srbac“ kojim gazduje LU „Srna“ Srbac, zatim „Bobija“ kojim gazduje LU „Potkozarje“ Piskavica i lovište „Motajica“ kojim gazduje LU „Srna“ Srbac.

Rezultati

Lovište „Grbavci-Jablanica“ ima 21.522 hektara, a od te površine 17.903 ha su lovna. U lovištu oranice se oprostiru na 9.768 ha, šume i šikare zauzimaju 7.052 ha, livade i pašnjaci 2.595 ha, voćnaci, vinogradi, vrtovi 1.426 ha i površina krša i goleti je 681 ha. Nadmorska visina lovišta nalazi se u granicama od 105 m do 841 m. U lovištu se nalazi 106 hranilišta, 190 solila, 3 pojila, jedna lovačka kuća i 21 zatvorena čeka. Podaci iz ovog lovišta prikazani su u tabeli broj 1.

Tabela br. 1. - Odnos kapaciteta i brojnog stanja pojedinih kategorija srneće divljači u lovištu „Grbavci-Jablanica“

Red.br.	Kategorija	Kapacitet	Prebrojano					
			2007	%	2008	%	2009	%
1	Srnadać	100	63	63,00	77	77,00	86	86,00
2	Ml.srnadać	170	199	117,06	182	107,06	172	101,18
3	Srne	270	274	101,48	285	105,55	286	105,92
4	Lanad	148	153	103,38	115	77,70	115	77,70
5	Total	688	689	100,14	659	95,78	659	95,78

Lovište „Srbac“ prostire se na 17.854 ha, a lovna površina iznosi 15.425 ha. U lovištu se nalazi 31 čeka, 3 kolibe, 10 hranilišta za srne, 50 solila. Nadmorska visina lovišta je od 90 m do 272 m. Kakva je situacija u odnosu na posmatrane parametre prikazano je u tabeli broj 2.

Tabela br. 2. - Odnos kapaciteta i brojnog stanja pojedinih kategorija srneće divljači u lovištu „Srbac“

Red.br.	Kategorija	Kapacitet	Prebrojano					
			2007	%	2008	%	2009	%
1	Srnadać	71	43	60,56	53	74,65	63	88,73
2	Ml.srnadać	122	76	62,29	88	72,13	95	77,87
3	Srne	193	128	66,32	154	79,79	161	83,42

4	Lanad	102	72	70,59	84	82,35	100	98,04
5	Total	488	319	65,37	379	77,66	419	85,86

Lovište „Bobija“ ima 27.487 ha, a od toga na lovnu površinu otpada 25.529 ha. U lovištu se nalazi 30 hranilišta za srneću divljač, 8 visokih zatvorenih čeka, 38 poluotvorenih čeka, 240 solila, 10 pojila i 5 lovačkih kuća. Ovo lovište nalazi se na nadmorskoj visini od 140 m do 841 m. Kakav je odnos među pojedinim kategorijama srneće divljači u ovom lovištu prikazano je u sledećoj tabeli.

Tabela br. 3. - Odnos kapaciteta i brojnog stanja pojedinih kategorija srneće divljači u lovištu „Bobija“

Red.br.	Kategorija	Kapacitet	Prebrojano			
			2009	%	2010	%
1	Srnadać	85	83	97,65	59	69,41
2	Ml.srnadać	85	84	98,82	102	120,00
3	Srne	170	170	100,00	162	95,29
4	Lanad	120	120	100,00	120	100,00
5	Total	460	457	99,35	443	96,30

Posmatrano lovište „Banja Luka“ ima 76.612,19 ha, od te površine lovno je 58.648,35 ha. Nadmorska visina lovišta je od 147 m do 1.400 m. U lovištu se nalazi 12 čeka, 45 osmatračnica, šest lovačkih kuća, 6 koliba, 65 hranilišta za srneću divljač, 5 pojilišta, 250 solila, a posebno se ističe 25 km uređenih lovačkih staza. Rezultati posmatranja stanja u ovom lovištu prikazani su u tabeli broj 4.

Tabela br. 4. - Odnos kapaciteta i brojnog stanja pojedinih kategorija srneće divljači u lovištu „Banja Luka“

Red.br.	Kategorija	Kapacitet	Prebrojano					
			2007	%	2008	%	2009	%
1	Srnadać	?	30	/	35	/	40	/
2	Ml.srnadać	?	55	/	75	/	80	/
3	Srne	?	125	/	160	/	130	/
4	Lanad	?	0	/	0	/	80	/
5	Total	500	210	42,00	270	54,00	330	66,00

Pored ovih lovišta posmatrano je i lovište „Motajica“ sa 23.500 ha od kojih je 20.925 ha lovna površina. Ovo lovište nalazi se na nadmorskoj visini od 89 m do 652 m. U lovištu je 17 zatvorenih čeka, 28 privremenih čeka, 3 kolibe, jedna lovačka kuća, 18 hranilišta za srneću divljač, 90 solila.

Kakvo je stanje u odnosu na kapacitet lovišta i utvrđeno brojno stanje srneće divljači u ovom lovištu dato je u narednoj tabeli.

Tabela br. 5. - Odnos kapaciteta i brojnog stanja pojedinih kategorija srneće divljači u lovištu „Motajica“

Red.br.	Kategorija	Kapacitet	Prebrojano					
			2008	%	2009	%	2010	%
1	Srnadać	152	275	180,92	295	194,08	297	195,39
2	Ml.srnadać	262	/	/	/	/	/	/
3	Srne	414	295	71,26	300	72,46	331	79,95
4	Lanad	219	160	73,06	180	82,19	209	95,43
5	Total	1047	730	69,72	775	74,02	837	79,94

Diskusija

Od posmatranih lovišta najveće je lovište „Banja Luka“ sa površinom od 76.612,19 ha od čega je 58.648,35 ha lovno. Iznenađujuće je da ne postoji (ili nam nije dostavljen?) projektovani kapacitet za pojedine kategorije srneće divljači, već samo ukupni kapacitet lovišta za sve kategorije ove divljači. I takav podatak jasno kazuje da se u lovištu nalazi nedovoljan broj srneće divljači. Rezultati prebrojavanja jasno kazuju da se kapacitet lovišta, tek 2008. i 2009. popunjava tek nešto više od 50%. Pored toga odnos polova takođe nije zadovoljavajući. Uz to u dostupnim podacima nije prikazan odstrel, a broj srna se od 2008. do 2009. smanjio za 30 jedinki. Očigledno je da se evidentiranju mora posmetiti mnogo veća pažnja.

Po veličini, od ovih slučajno odabranih lovišta, drugo je „Bobija“ sa 27.487 ha i lovnom površinom od 25.529 ha. Kako je iz tabele br.3 vidljivo kapacitet lovišta, u odnosu na srneću divljač, gotovo da je ispunjen, a i međusobni odnos polova je u biološkim granicama.

Na trećem mestu, po veličini, je lovište „Motajica“ sa 23.500 ha i 20.925 ha lovne površine. Za razliku od prethodno navedenog lovišta u ovim slučaju reč je o nedovoljnoj popunjenosti. Kapacitet lovišta znatno je veći od, prebrojavanjem utvrđenog brojnog stanja. Međutim, pojedine kategorije, kao što je srnadać, su prenaseljene i to gotovo dvostruko više nego što je kapacitet lovišta. I pored tolikog broja priplodnjaka plodnost srna je prilično niska. Broj lanadi 2009. bio je 180, a broj srna 2008. godine 295. Na osnovu tog broj naredne godine bi broj lanadi trebalo da bude između 210 i 230 komada, a prebrojavanjem je utvrđeno da u lovištu ima 180 lanadi. Slaba plodnost, velika smrtnost ili nešto treće? Slična je situacija i naredne godine.

Lovište „Grbavci-Jablanica“ ima 21.522 ha i 17.903 ha lovne površine. Ukupno posmatrano kapacitet lovišta i stanje utvrđeno prebrojavanjem su u saglasju. Međutim, broj srnadaća je značajno manji od kapaciteta, a mladih srnadaća i srna ima više nego što je kapacitet, a to nije dobro. Osim toga i odnos polova u populaciji nije odgovarajući pošto je na štetu muških grla. Očigledno je da se uzgojnom politikom moraju otkloniti ove nepravilnosti dok ne dođe do značajnijih poremećaja u populaciji i bioloških deformiteta.

Najmanje, od posmatranih lovišta, je „Srbac“ sa 17.854 ha i lovnom površinom od 15.425 ha. I pored toga što je lovište, relativno, malo prisutna je disproporcija kod svih kategorija između kapaciteta i prebrojavanjem utvrđenog stanja. Kapacitet je znatno veći od trenutnog broja srneće divljači. Osim toga prisutan je i neodgovarajući odnos polova u populaciji na štetu muških primeraka. Treba pokloniti dosta truda da se broj jedinki poveća, kako bi se popunio kapacitetom mogući broj, a uzgojnom politikom omogućiti opstajanje potrebnog odnosa polova u lovištu. Samo tako se mogu očekivati dobri odstrel.

Generalno posmatrano popunjenost kapaciteta lovišta srnećom divljači, u slučajno odabranim lovištima u Republici Srpskoj, nije dovoljna. Osim toga odnos polova u populacijama takopđe nije dobar. Oba ova faktora su od izuzetnog značaja za uspešan i kvalitetan odstrel.

Dobar pogled!

Literatura

1. Čeović I. (1953.): Lovstvo. Lovačka knjiga. Zagreb
2. Haften van L.J. (1976.): Uzgoj srneće divljači u smislu očuvanja zdrave populacije.
4. Simpozijum o lovstvu. Zbornik radova, str. 131-135. Institut za šumarstvo i drvnu industriju
3. Tomić R., Popović Z., Perišić P. (2006.): Mikroekonomska analiza proizvodnje srneće divljači. Biotechnolgy an Animal Husbandy, 22., str. 413-420